

NOWE PODSTAWOWE KIERUNKI REALIZACJI POLITYKI OŚWIATOWEJ PAŃSTWA NA ROK SZKOLNY 2024/2025

Nowa Minister Edukacji Narodowej pismem z dnia 12 czerwca 2024 r. nr DKOTC-WNP.4092.3.2024.AMA oficjalnie ogłosiła obowiązujące w roku szkolnym 2024/2025 kierunki realizacji polityki oświatowej państwa¹. Pismo tego typu *sensu stricte* nie posiada charakteru obowiązującego aktu prawnego, jednak *expressis verbis* zawiera ono istotne wytyczne stanowiące podstawę do planowania dydaktycznego, opracowywania planów nadzoru pedagogicznego, planów pracy oraz innych dokumentów, a zwłaszcza działań nauczycieli oraz dyrektorów placówek w ramach sprawowanej funkcji kierowniczej.

Jan Lewandowski

Konsultant ds. kadry kierowniczej, ewaluacji, prawa oświatowego, awansu zawodowego. Kierownik filii DODN w Legnicy. Szkoleniowiec – edukator, wykładowca akademicki, pisze pracę doktorską z zakresu zarządzania szkołą.

W roku szkolnym 2024/2025 priorytet polskiej edukacji będzie stanowiło siedem podstawowych zagadnień (czyli o trzy mniej niż rok temu). Są one następujące:

- Edukacja prozdrowotna w placówce – kształtowanie zachowań służących zdrowiu, rozwijanie sprawności fizycznej i nawyku aktywności ruchowej, nauka udzielania pierwszej pomocy.
- Placówka oświatowa miejscem edukacji obywatelskiej, kształtowania postaw społecznych i patriotycznych, odpowiedzialności za region i ojczyznę. Edukacja dla bezpieczeństwa i proobronna.
- Wspieranie dobrostanu dzieci i młodzieży, ich zdrowia psychicznego. Rozwijanie u wychowanków empatii i wrażliwości na potrzeby innych. Podnoszenie jakości edukacji włączającej i umiejętności pracy z zespołem zróżnicowanym.

- Wspieranie rozwoju umiejętności cyfrowych uczniów i nauczycieli, ze szczególnym uwzględnieniem bezpiecznego poruszania się w sieci oraz krytycznej analizy informacji dostępnych w internecie. Poprawne metodycznie wykorzystywanie przez nauczycieli narzędzi i materiałów dostępnych w sieci, w szczególności opartych na sztucznej inteligencji, korzystanie z zasobów Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej.
- Kształtowanie myślenia analitycznego poprzez interdyscyplinarne podejście do nauczania przedmiotów przyrodniczych i ścisłych oraz poprzez pogłębianie umiejętności matematycznych w kształceniu ogólnym.
- Wspieranie rozwoju umiejętności zawodowych oraz umiejętności uczenia się przez całe życie poprzez wzmocnienie współpracy szkół i placówek z pracodawcami oraz z instytucjami regionalnymi.
- Praca z dzieckiem z doświadczeniem migracyjnym, w tym w zakresie nauczania języka polskiego jako języka obcego.

Jednocześnie wyznaczone zostały główne kierunki realizacji zadań z zakresu nadzoru pedagogicznego dla kuratorów oświaty. Kierunki te w swojej istocie stanowią istotny wyznacznik do planowania przez dyrektorów podobnych działań w placówkach oświatowych.

Główne obszary działań w zakresie kontroli zostały opisane w następujący sposób:

- W ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych: Zgodność z przepisami prawa oświatowego realizacji obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki przez dzieci i młodzież z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim, posiadających orzeczenie o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, oraz dzieci i młodzież z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z których jedną z niepełnosprawności jest niepełnosprawność intelektualna, posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.
- W przedszkolach specjalnych, szkołach podstawowych specjalnych oraz szkołach ponadpodstawowych specjalnych zorganizowanych w podmiotach leczniczych: Zgodność z przepisami prawa oświatowego organizacji kształcenia oraz warunków i form realizowania specjalnych działań opiekuńczo-wychowawczych.
- W szkołach podstawowych: Zgodność z przepisami prawa oświatowego organizacji doradztwa zawodowego.
- W branżowych centrach umiejętności: Zgodność z przepisami prawa oświatowego funkcjonowania branżowych centrów umiejętności.
- W publicznych szkołach podstawowych ogólnodostępnych: Sprawowanie nadzoru pedagogicznego przez dyrektora oraz realizacja zadań w zakresie doskonalenia zawodowego nauczycieli w szkołach uzyskujących najniższe wyniki z egzaminu ósmoklasisty.

Wytycznych dotyczących kontroli jest zdecydowanie więcej niż w roku ubiegłym. Obecnie jest ich 5, a poprzednio były tylko 3. Głównym zagadnieniem kontrolnym jest „zgodne z przepisami prawa sprawowanie nadzoru pedagogicznego oraz realizacja zadań w zakresie doskonalenia zawodowego nauczycieli”. Ten zakres wskazań należy uznać za oczywisty, gdyż sprawowanie nadzoru pedagogicznego jest jednym z głównych zadań współczesnego dyrektora placówki. Z tego względu należy dokładnie przeanalizować prawidłowe funkcjonowanie nadzoru pedagogicznego we współczesnej polskiej oświacie. Podobnie jest z doskonaleniem zawodowym nauczycieli. Zwracam uwagę na zapisy pkt 3a w art. 6 Karty Nauczyciela, który stanowi, że nauczyciel powinien się aktywnie doskonalić zgodnie z potrzebami placówki. Jest to bardzo ważne, gdyż zmieniają się potrzeby i oczekiwania, a te skutkują zmianą wymagań kwalifikacyjnych. Od nauczycieli wymagane są coraz to nowe umiejętności, a to wymaga efektywnego i celowanego doskonalenia zawodowego. Dlatego ponownie będzie analizowane zagadnienie efektywnej realizacji doskonalenia nauczycieli. Kontroli będzie poddana również realizacja konstytucyjnego prawa do nauki, a w tym obowiązku szkolnego i obowiązku nauki. I jeszcze jedno zagad-

nienie – w minionym roku szkolnym rozpoczęły swoją działalność branżowe centra umiejętności, zatem nadszedł czas, aby dokładnie przeanalizować ich funkcjonowanie. Należy zwrócić jednak uwagę na pilnowanie zgodności z obowiązującymi przepisami prawa działań szkół i placówek oświatowych. Dlatego też ponownie nieodzownym działaniem dyrektorów szkół i placówek oświatowych powinno być zapoznanie nauczycieli z aktualną sytuacją prawną w oświacie i jej konsekwencjami. Zatem rada szkoleniowa poświęcona tej tematyce powinna być jedną z pierwszych w nowym roku szkolnym.

Komentarz do kierunków polityki oświatowej państwa na rok szkolny 2024/2025

1

Priorytet: Edukacja prozdrowotna – kształtowanie zachowań służących zdrowiu, rozwijanie sprawności fizycznej i nawyku aktywności ruchowej, nauka udzielania pierwszej pomocy.

Priorytet ten odnosi się do kwestii podnoszonej od wielu lat i jest to praktycznie kontynuacja działań z minionego roku szkolnego. W ostatnim czasie aspekt aktywności fizycznej nabrał szczególnego znaczenia. Wynika to z rozwijającego się wśród dzieci i młodzieży trendu spędzania wolnego czasu (nawet ogólnie przez młodych ludzi) przed ekranami komputerów i smartfonów.

Placówka oświatowa w swojej istocie stanowi najważniejsze, podstawowe „źródło” edukacji w zakresie kultury fizycznej. Wychowanie fizyczne dzieci i młodzieży, zwłaszcza w szkole podstawowej, powinno być pojmowane jako proces przygotowawczy do korzystania z kultury fizycznej w życiu dorosłym. Należy jednak zauważyć, że niestety zajęcia wychowania fizycznego nie zawsze prowadzone są właściwie. Zależy to przede wszystkim od nauczyciela, ale również od warunków, jakimi dysponuje sama placówka. To nauczyciel powinien być wszechstronnie wykształcony, znający psychologię, pedagogikę i fizjologię, by móc dostrzec drzemiące w dzieciach możliwości i zdolności. Należy wzbudzić w dzieciach potrzebę aktywności ruchowej.

Tego rodzaju efekt wydaje się możliwy tylko dzięki częstym, emocjonalnie pozytywnym kontaktom dziecka z różnymi formami aktywności ruchowej. Przygotowując i organizując zajęcia z wychowania fizycznego, nauczyciel powinien zmierzać do zaproponowania jak największej różnorodności doznań w zakresie nauczanych treści, zastosowanych form i środków. Ważną rolę spełniać może organizowanie zajęć w środowisku naturalnym. W przypadku wystąpienia zainteresowania jako motywu, możemy wywołać trwałe i pożądane skutki wychowawcze. Przy organizowaniu zajęć wychowania fizycznego ważna jest życzliwa atmosfera oraz stworzenie warunków, w których dziecko może zawsze liczyć na wsparcie i pomoc ze strony zaangażowanego w ten proces nauczyciela.

Jednak sama aktywność fizyczna nie wyczerpuje pojęcia edukacji prozdrowotnej. Wskazane jest zatem, aby nauczyciel na co dzień inspirował młode pokolenie do zainteresowania się sprawami zdrowia oraz pogłębiał jego wiedzę o potrzebach zdrowotnych, łącznie z wdrażaniem do korzystania z pomocy służby zdro-

wia. Działania nauczyciela powinny ponadto odnosić się tak do kwestii własnego zdrowia wychowanka, jak i jego otoczenia, czyli rodziny, kolegów, osób towarzyszących podczas zabawy i odpoczynku².

Treści edukacji zdrowotnej dotyczą wzmocnienia zdrowia fizycznego i psychospołecznego, zawierają elementy zdrowia duchowego, co stanowi odpowiedź na wiele zmian społecznych, ekonomicznych i cywilizacyjnych, a zwłaszcza obserwowanych obecnie zagrożeń zdrowia dzieci i młodzieży w obszarze licznych zaburzeń zdrowia psychicznego³. Zatem treści kształcenia zawarte w obecnie obowiązującej podstawie programowej zostały powiązane z wiedzą i umiejętnościami, które dziecko powinno nabyć po skończeniu etapu edukacji i zapisane językiem wymagań stanowiących kontynuację dotychczasowego ujęcia.

Wychowanie do zdrowia obejmuje bowiem działania o charakterze profilaktycznym dotyczące niwelowania niewłaściwych zachowań, tzw. antyzdrowotnych, w celu osłabiania czynników ryzyka i wzmocnienia czynników chroniących⁴. Zatem edukacja prozdrowotna to cały system działań, który należy wdrożyć w placówce. Idealnym przykładem funkcjonowania takiego systemu jest program „Szkoła Promująca Zdrowie”. Omawiany priorytet w kontekście szeroko rozumianego zdrowia wskazuje na jeszcze jeden niezwykle istotny aspekt, a jest nim udzielanie pierwszej pomocy. Jak utrzymuje resort edukacji, udzielanie pierwszej pomocy jest jedną z najważniejszych umiejętności, które dziecko powinno zdobyć w placówce. Oprócz kształtowania umiejętności udzielania pierwszej pomocy, istotna jest odpowiedzialność za jakość jej udzielania – właściwa reakcja na nagły wypadek. A jest to umiejętność, a nawet postawa, której brakuje również wielu dorosłym. Placówki edukacyjne są jednak na tyle specyficznymi miejscami pracy, że – oprócz osoby wyznaczonej do udzielania pierwszej pomocy – każdy powinien potrafić udzielić takiej pomocy, a co więcej, każdy ma obowiązek podjęcia działań w sytuacji, gdy zagrożone jest zdrowie lub życie innej osoby. Istnieją jednak 2 sytuacje, w których nauczyciel może być zwolniony z obowiązku udzielania pierwszej pomocy:

Pierwsza z nich to sytuacja, w której dostępna jest natychmiastowa pomoc ze strony osoby lub instytucji do tego powołanej. Gdy na miejscu znajduje się ktoś zobowiązany do wykonywania czynności ratunkowych (lekarz, ratownik, pielęgniarka), to te osoby w pierwszej kolejności mają podjąć działania. Jednak należy pamiętać o tym, że nauczyciel musi poinformować o zaistniałej sytuacji i udzielić pomocy do czasu przybycia tych osób. Ponadto może zostać poproszony o asystowanie, nie powinien więc oddalać się bez wyraźnego pozwolenia.

Drugą sytuacją jest niebezpieczeństwo uszczerbku na zdrowiu lub utraty życia osoby udzielającej pierw-

Wychowanie do zdrowia obejmuje działania o charakterze profilaktycznym dotyczące niwelowania niewłaściwych zachowań, tzw. antyzdrowotnych, w celu osłabiania czynników ryzyka i wzmocnienia czynników chroniących⁴. Zatem edukacja prozdrowotna to cały system działań, który należy wdrożyć w placówce. Idealnym przykładem funkcjonowania takiego systemu jest program „Szkoła Promująca Zdrowie”.

szej pomocy. W myśl zasady, że „najważniejsze jest bezpieczeństwo własne”, należy sprawdzić, czy jest bezpiecznie; nie można wymagać od nauczyciela poświęcenia swojego życia. Decyzja o tym, czy przystępować do akcji ratunkowej, czy odstąpić od działań na rzecz ewakuacji, np. w przypadku pożaru lub innego zagrożenia, należy do nauczyciela.

W przedszkolach, szkołach oraz innych placówkach edukacyjnych dochodzi do sytuacji urazogennych i to na nich przede wszystkim powinny skupiać się szkolenia. Oczywiście istotny jest cały zakres BLS i AED, jednak w placówkach rzadziej mamy do czynienia z zatrzymaniem krążenia, a częściej z urazami, wypadkami, zadławieniami czy utratą przytomności i to właśnie umiejętności postępowania w tym zakresie powinny być szczególnie doskonałe. Szkolenie z pierwszej pomocy musi obejmować również postępowanie w przypadku NZK, lecz w przedszkolach i szkołach podstawowych powinno być przede wszystkim nastawione na pediatryczną resuscytację krążeniowo-oddechową, a więc zakres PBLIS⁵.

2 | Priorytet: Placówka oświatowa miejscem edukacji obywatelskiej, kształtowania postaw społecznych i patriotycznych, odpowiedzialności za region i ojczyznę. Edukacja dla bezpieczeństwa i proobronna.

Kształcenie i wychowanie służą rozwijaniu u dzieci i młodzieży poczucia odpowiedzialności, miłości do Ojczyzny oraz poszanowania dla polskiego dziedzictwa kulturowego, przy jednoczesnym otwarciu się na wartości kultur Europy i świata. Wychowanie jest rozumiane jako wspieranie dziecka w rozwoju ku pełnej dojrzałości w sferze fizycznej, emocjonalnej,

intelektualnej, duchowej i społecznej, wzmocnienie i uzupełnianie przez działania z zakresu profilaktyki problemów dzieci i młodzieży⁶.

Dzieci powinny wiedzieć, na czym polega demokracja, że mają prawo do dokonywania wyboru i ten wybór należy szanować nie tylko wówczas, gdy jest on zgodny z naszym ja (a gdy jest z nim sprzeczny, to już demokracji nie ma). Placówka musi przeciwdziałać takiej patologizacji życia społecznego. To właśnie w placówce dziecko powinno nauczyć się tolerancji, ale tej autentycznej. Tolerancja oznacza szacunek, ale nie oznacza zgody na narzucanie obcej czy wręcz szkodliwej (zwłaszcza społecznie) narracji. Placówka w procesie wychowawczym ma niwelować wpływ takich złych przykładów. To tutaj dziecko musi nauczyć się szanowania chociażby symboli narodowych czy prawidłowego zachowania w czasie uroczystości państwowych. Niedocenywanie wartości wychowania moralnego prowadzi w prostej linii do wzrostu brutalizacji życia, a także innych przejawów patologii społecznej w postaci: agresji, nietolerancji, znieczulicy, łamania prawa nawet przez tych, którzy są powołani do jego stosowania, czy wręcz jawnego nawoływania przez różne pseudoautorytety do łamania obowiązującego prawa.

Młody człowiek musi zrozumieć i uświadomić sobie, co dla niego jest ważne, cenne, pożądane, wartościowe, następnie odkryć, na czym polega ta wartość, by wreszcie ją realizować w swoim życiu. W dzisiejszym świecie istnieje duże zapotrzebowanie na wartości moralne, bez których świat (praktycznie żadna społeczność) nie jest w stanie istnieć i funkcjonować normalnie. Konsekwencją takiego myślenia jest również prawidłowe realizowanie w placówkach edukacji dla bezpieczeństwa, zwłaszcza obecnie, gdy zagrożenie naszego wspólnego bezpieczeństwa stało się bardzo realne. Bezpieczeństwo państwa pojmowane jest jako obszar wiedzy, który wyjaśnia mechanizmy zapewnienia ładu, porządku, stabilności społeczności ludzkich, a także towarzyszących temu koncepcji, metod i form postępowania. Jest to szczególnie ważne w kontekście trwającej wojny na Ukrainie.

3 | **Priorytet:** Wspieranie dobrostanu dzieci i młodzieży, ich zdrowia psychicznego. Rozwijanie u uczniów i wychowanków empatii i wrażliwości na potrzeby innych. Podnoszenie jakości edukacji włączającej i umiejętności pracy z zespołem zróżnicowanym.

Logika tego priorytetu łączy pracę nauczyciela z możliwościami wychowanków, z którymi właśnie pracuje. Z kolei ten element to już *sensu stricte* pomoc psychologiczno-pedagogiczna, a właściwie prawidłowa jej realizacja. W omawianym priorytecie pojawia się pojęcie dobrostanu w odniesieniu zarówno do dzieci, jak i do młodzieży, w kontekście ich zdrowia psychicznego. W dzisiejszych dynamicznych czasach pojęcie

Bezpieczeństwo, czyli radzenie sobie z zagrożeniami i skuteczne unikanie niebezpieczeństw, z uzależnieniem włącznie. Należy przypomnieć, że Światowa Organizacja Zdrowia uznała uzależnienie od smartfonu lub komputera za jednostkę chorobową. Zadaniem placówki jest wykształcenie u wychowanków umiejętności racjonalnego korzystania ze zdobyczy informatycznych oraz unikania czyhających na nich niebezpieczeństw, również tych związanych z ujawnieniem danych osobowych.

dobrostanu psychicznego wydaje się niezwykle istotne. Jedną z zasadniczych różnic pomiędzy dziećmi i dorosłymi jest uczestniczenie dzieci w procesie edukacyjnym i korzystanie z systemu szkolnego. Ten obszar życia dziecka od samego początku – „wejścia” przez nie w proces edukacji ma znaczący wpływ na jego dobrostan psychiczny. Dobrostan psychiczny odgrywa w procesie nauczania istotną rolę i może być czynnikiem chroniącym przed różnorodnymi zagrożeniami pojawiającymi się w czasie funkcjonowania dziecka w placówce. Pandemia COVID-19 miała negatywny wpływ nie tylko na dobrostan psychiczny dzieci związany z placówkami oświatowymi, ale także na ich ogólne funkcjonowanie. Ograniczenie kontaktów społecznych spowodowane lockdownem, ogólny strach i niepewność również znacznie wpłynęły na dobrostan psychiczny dzieci. Zmiany, jakie zaobserwowano w zachowaniu dzieci podczas pandemii, to zwiększony niepokój i uczucie lęku, rozdrażnienie, problemy z koncentracją i skupieniem uwagi. Istotne wydaje się też zmniejszenie ilości aktywności fizycznej i spędzanie przez dzieci więcej czasu online lub na oglądaniu telewizji, co również odbiło się negatywnie na ich dobrostanie psychicznym. Istotny wpływ na dobrostan psychiczny dzieci ma szczególnie sytuacja rodzinna. W ujęciu systemowym rodzina traktowana jest jako całość stworzona z odrębnych i wpływających na siebie części, które funkcjonują razem jako system. Istotne zagrożenie dla dobrostanu psychicznego dzieci i młodzieży stanowi doświadczanie przemocy – zarówno psychicznej, fizycznej, jak i seksualnej. Największy wpływ na występowanie myśli samobójczych wśród ofiar przemocy mają: wykorzystywanie

seksualne, zaniedbywanie, nasilenie się negatywnych stanów emocjonalnych i czynników stresogennych, występowanie członka rodziny lub partnera/partnerki w roli sprawcy przemocy. Bardzo istotne jest odczuwanie nasilonych negatywnych stanów emocjonalnych, które aż sześciokrotnie zwiększa prawdopodobieństwo wystąpienia myśli samobójczych. Dlatego konsekwencją niskiego dobrostanu psychicznego są nie tylko myśli samobójcze, ale też same samobójstwa. Niski dobrostan psychiczny dzieci jest istotnym czynnikiem zagrażającym nie tylko ich ogólnemu funkcjonowaniu, ale także ich zdrowiu i życiu. Należy też zwrócić uwagę na to, że nowoczesna edukacja to taka, która ma przygotować do wyzwań współczesnego i przyszłego świata. Jednym ze sposobów jej realizacji jest właśnie edukacja włączająca, nazywana również inkluzyjną. Można ją przedstawić jako szczególne podejście do procesu kształcenia i wychowania, którego celem jest zwiększanie szans edukacyjnych wszystkich uczących się osób przez zapewnianie im warunków do rozwijania indywidualnego potencjału. Tego typu podejście powinno gwarantować pełne włączenie wszystkich osób w życie społeczne. Edukacja włączająca to sposób uczenia i wychowania, który dąży do zapewnienia wszystkim wychowankom takich samych szans na rozwijanie się i naukę. Dzieci, które uczą się w ramach edukacji włączającej, nie mają poczucia odmienności, gdyż wszystkie należą do tej samej zbiorowości. Edukacja włączająca oznacza, że dzieci uczą się, iż każdy zasługuje na szacunek i zrozumienie, bez względu na istniejące różnice. Poprzez pracę w zróżnicowanych grupach dzieci i młodzież zdobywają wiedzę o tym, jak się komunikować, współpracować i razem rozwiązywać problemy.

4

Priorytet: Wspieranie rozwoju umiejętności cyfrowych uczniów i nauczycieli, ze szczególnym uwzględnieniem bezpiecznego poruszania się w sieci oraz krytycznej analizy informacji dostępnych w internecie. Poprawne metodycznie wykorzystywanie przez nauczycieli narzędzi i materiałów dostępnych w sieci, w szczególności opartych na sztucznej inteligencji, korzystanie z zasobów Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej.

Żyjemy w bardzo dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości, w której do naszego życia – nie tylko zawodowego, ale i osobistego – brutalnie wdziera się szeroko rozumiana cyfryzacja. Z tym zjawiskiem nie można walczyć, gdyż taka walka z góry skazana jest na przegraną. W zamian zjawisko to należy wykorzystać do zachęcenia (zmotywowania) do nauki (ustawicznego zdobywania nowych wiadomości) nie tylko w placówce, ale również poza nią. W obecnej rzeczywistości młodzi ludzie nie wyobrażają sobie życia codziennego bez nowych technologii. Tę fascynację młodego pokolenia należy wykorzystać w procesie edukacyjnym na wszystkie możliwe sposoby. Ostatnie lata uwiarydliły, jak bardzo jest to ważne w przypadku

Światowa Organizacja Zdrowia uznała uzależnienie od smartfonu lub komputera za jednostkę chorobową. Zadaniem placówki jest wykształcenie u wychowanków umiejętności racjonalnego korzystania ze zdobyczy informatycznych oraz unikania czyhających na nich niebezpieczeństw, również tych związanych z ujawnieniem danych osobowych.

zaistnienia konieczności prowadzenia zajęć w formule zdalnego lub hybrydowego nauczania. Internet stwarza wręcz nieograniczone możliwości dostępu do niezliczonej ilości informacji. Ale przy okazji internet niesie bardzo wiele poważnych niebezpieczeństw. Zadaniem placówki jest przygotowanie wychowanków do odpowiedzialnego korzystania z możliwości, jakie daje cyfryzacja.

I jeszcze kwestia najważniejsza – bezpieczeństwo, czyli radzenie sobie z zagrożeniami i skuteczne unikanie niebezpieczeństw, z uzależnieniem włącznie. Należy przypomnieć, że Światowa Organizacja Zdrowia uznała uzależnienie od smartfonu lub komputera za jednostkę chorobową. Zadaniem placówki jest wykształcenie u wychowanków umiejętności racjonalnego korzystania ze zdobyczy informatycznych oraz unikania czyhających na nich niebezpieczeństw, również tych związanych z ujawnieniem danych osobowych.

W omawianym priorytecie zwraca się uwagę na kontekst całego zagadnienia nowoczesnych technologii, a kontekstem tym jest sztuczna inteligencja, czyli temat budzący coraz więcej kontrowersji. Jednak z uwagi na bardzo dynamiczny rozwój nie można go ani pomijać, ani tym bardziej bagatelizować. Sztuczna inteligencja (ang. *artificial intelligence*, AI) jest tematem obszernym i szeroko omawianym zarówno w sferze naukowej, publicystycznej, jak i politycznej. Sztuczna inteligencja stanowi zatem wyzwanie nie tylko dla teraźniejszości, ale zwłaszcza właśnie dla przyszłości. Należy jednocześnie zaznaczyć, że tzw. kompetencje cyfrowe obejmują pewne, krytyczne i odpowiedzialne korzystanie z technologii cyfrowych i interesowanie się nimi do celów uczenia się, pracy i udziału w społeczeństwie. Obejmują one umiejętność korzystania z informacji i danych, komunikowanie się i współpracę, umiejętność korzystania z mediów, tworzenie treści cyfrowych (w tym progra-

mowanie), bezpieczeństwo (w tym komfort cyfrowy i kompetencje związane z cyberbezpieczeństwem), kwestie dotyczące własności intelektualnej, rozwiązywanie problemów i krytyczne myślenie. Zadaniem placówki jest to, aby wychowankowie zostali w tego typu kompetencje wyposażeni w czasie edukacji szkolnej, dzięki czemu będą dobrze przygotowani do funkcjonowania w z informatyzowanym otoczeniu.

W analizowanym priorytecie pojawił się jeszcze jeden istotny aspekt, a jest nim korzystanie z zasobów Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej. Czym zatem jest ta Zintegrowana Platforma Edukacyjna, skoro MEN wprost wskazuje na korzystanie z niej? Zintegrowana Platforma Edukacyjna (ZPE) to powstałe w 2019 r. profesjonalne, przyjazne i bezpieczne narzędzie rekomendowane przez Ministerstwo Edukacji i Nauki, zawierające bazę e-materiałów dydaktycznych, współfinan-

sowane głównie ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, które ma za zadanie urozmaicać i unowocześniać proces kształcenia. To także nowoczesne środowisko edukacyjne, w którym nauczyciel może stworzyć jak najlepsze warunki nauki, które wspiera i wzbogaca proces interakcji z nauczycielem, oferując także możliwości do samokształcenia. To platforma odpowiadająca na potrzeby wychowanków, którzy muszą mierzyć się z zupełnie innymi trudnościami niż jeszcze kilkanaście, a nawet kilka lat temu. Dostosowane do ich potrzeb materiały multimedialne są nie tylko dodatkiem do codziennego nauczania, ale także jego przyszłością. Obecnie platforma ta stanowi profesjonalne, przyjazne i bezpieczne dla użytkowników narzędzie rekomendowane przez MEN do wykorzystania przez placówkę w nauczaniu na odległość. Do umieszczonych tam bezpłatnych e-materiałów szybki dostęp mają zarówno uczniowie, jak i nauczycy-

ciele. Wszystkie materiały i treści edukacyjne dostępne na portalu ZPE są całkowicie bezpłatne dla wszystkich i dostępne z dowolnego miejsca o dowolnej porze.

Z powyższych względów MEN stoi na stanowisku, że każdy nauczyciel powinien nabyć umiejętność posługiwania się tym narzędziem i korzystać ze sprawdzonych metod, form i materiałów edukacyjnych.

5

Priorytet: Kształtowanie myślenia analitycznego poprzez interdyscyplinarne podejście do nauczania przedmiotów przyrodniczych i ścisłych oraz poprzez pogłębianie umiejętności matematycznych w kształceniu ogólnym.

Myślenie analityczne to złożony i wieloelementowy proces mający na celu zrozumienie problemu oraz znalezienie właściwego rozwiązania w oparciu o dostępne dane i fakty. Integralnym elementem tego procesu jest wnikliwa analiza posiadanych informacji, łączenia ich i wyciągania poprawnych wniosków. Skutkiem tego procesu ma być podjęcie takiej decyzji, która najlepiej rozwiązuje postawiony konkretny problem. W zakres kompetencji myślenia analitycznego wchodzi szereg różnych umiejętności, takich jak: logiczne myślenie, myślenie krytyczne (*critical thinking*), analiza danych i rozumienie liczb, umiejętność poszukiwania informacji, umiejętności komunikacyjne oraz szeroko pojęta kreatywność. Co bardzo ważne, dopiero połączenie tych wszystkich umiejętności sprawia, że dana osoba lepiej radzi sobie w sytuacjach problemowych, a także odnosi lepsze rezultaty zawodowe. Sam proces składający się na myślenie analityczne obejmuje kilka etapów, takich jak: definicja problemu, postawienie hipotezy, przedstawienie faktów, analiza, prezentacja najlepszego rozwiązania.

Z kolei kompetencje matematyczne opierają się na podstawowych umiejętnościach, które wykorzystujemy w codziennym życiu. Kompetencje matematyczne to także umiejętność zastosowania matematyki w myśleniu, czyli umiejętność logicznego i analitycznego myślenia, umiejętność śledzenia toku rozumowania innych, umiejętność abstrahowania i generalizowania, również umiejętność myślenia przestrzennego, zdolność krytycznej oceny. Kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych dotyczą zdolności i chęci wyjaśniania świata przyrody z wykorzystaniem istniejącego zasobu wiedzy i stosowanych metod, w tym obserwacji i eksperymentów, w celu formułowania pytań i wyciągania wniosków opartych na dowodach. Kompetencje techniczne i inżynierskie to stosowanie tej wiedzy i metod w odpowiedzi na postrzegane ludzkie potrzeby lub wymagania. Kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii obejmują rozumienie zmian powodowanych przez działalność człowieka oraz rozumienie swojej odpowiedzialności jako obywatela. To także umiejętność rozpoznania głównych cech badania naukowego i rozumienia powodów wyprowadzenia takich, a nie innych wniosków.

Proces składający się na myślenie analityczne obejmuje kilka etapów, takich jak: definicja problemu, postawienie hipotezy, przedstawienie faktów, analiza, prezentacja najlepszego rozwiązania.

6

Priorytet: Wspieranie rozwoju umiejętności zawodowych oraz umiejętności uczenia się przez całe życie poprzez wzmocnienie współpracy szkół i placówek z pracodawcami oraz z instytucjami regionalnymi.

Jedną z przyczyn występowania nierównowagi na polskim rynku pracy są niedopasowania struktury kwalifikacyjno-zawodowej popytu i podaży pracy. Liczne badania i analizy wskazują, iż niedopasowania te są przede wszystkim efektem braku zgodności ofert instytucji edukacyjnych z potrzebami pracodawców. Do tej sytuacji niewątpliwie przyczynił się wzrost zainteresowania ze strony pracodawców pracownikami posiadającymi wysokie kwalifikacje i umiejętności zawodowe, co związane jest z wysokim poziomem aktywności ekonomicznej gospodarki. W obliczu istniejących wyzwań coraz bardziej powszechna staje się współpraca środowiska biznesu z sektorem edukacji, a określenie „społeczeństwo oparte na wiedzy” jest używane częściej nie tylko w mediach czy w ramach dyskursu politycznego. Wsparcie sektora edukacji to ważny element współdziałania gospodarczego w coraz bardziej zglobalizowanej rzeczywistości, ułatwiający podejmowanie wyzwań stojących dziś przed sektorem przedsiębiorstw. Między innymi to właśnie było motywem kolejnych reform polskiego szkolnictwa zawodowego zmierzających do zwiększania roli przedsiębiorstw w realizacji programów kształcenia, a tym samym lepszego przygotowania młodzieży do wymogów współczesnego rynku pracy. Ich celem jest odbudowa prestiżu szkolnictwa zawodowego w Polsce poprzez poprawę jakości i efektywności nauczania w placówkach edukacyjnych.

I jeszcze jeden aspekt ujęty w omawianym priorytecie – umiejętność (czy też koncepcja) uczenia się przez całe życie. Koncepcja ta zakłada kontynuację dokształcania się po zakończeniu edukacji formalnej. Nieustanne poszerzanie swojej wiedzy i kryjąca się za tym także umiejętność *researchu* jest bardzo przydatna nie tylko w czasie rozwiązywania problemów stojących przed nami w pracy, ale także w życiu codziennym, chociażby podczas korzystania z wszechobecnych mediów, dla przykładu: ułatwia wychwytywanie tzw. *fake newsów*.

7

Priorytet: Praca z dzieckiem z doświadczeniem migracyjnym, w tym w zakresie nauczania języka polskiego jako języka obcego.

Konsekwencją powiększającej się fali uchodźców jest obecność w polskich placówkach oświatowych dzieci z doświadczeniem (a nawet traumą) emigracyjnym. I dlatego należy podkreślić, że nauczanie dzieci z doświadczeniem migracji wymaga od nauczyciela znajomości procesów uczenia się języka obcego i drugiego oraz umiejętności dostosowania metod nauczania oraz treści do potrzeb i możliwości tych dzieci. W związku z powyższym obecna sytuacja uwidoczniła, że wyposażenie dzieci z Ukrainy w umiejętność posługiwania się językiem polskim to jedno z najpoważniejszych wyzwań, jakie stanęły przed polskimi nauczycielami. Ale to tylko jeden z aspektów trudności komunikacyjnych. Kontekst kulturowy, psychologiczny oraz naznaczone traumą relacje interpersonalne utrudniają wzajemne porozumienie. Nawet największe zaangażowanie emocjonalne nauczycieli nie przyniesie efektu, jeśli będzie pozbawione wsparcia psychologicznego.

Praca z imigrantami, uchodźcami i reemigrantami oraz z grupą zróżnicowaną kulturowo wymaga projektowania przemyślanych rozwiązań systemowych (i doskonalenia już istniejących), a także międzykulturowej metodyki uwzględniającej ustawiczne diagnozowanie potrzeb wszystkich uczestników procesu uczenia się, bez względu na przynależność narodową, wyznawaną religię czy sytuację życiową. Osoby z doświadczeniem migracji to często dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w przypadku których niezbędna jest m.in. indywidualizacja procesu kształcenia. Pierwszą barierą, z którą stykają się osoby pochodzące z innych krajów, a także często reemigranci, jest nieznanostwo lub słaba znajomość urzędowego języka komunikacji. Rozwijanie kompetencji komunikacyjnych w zakresie porozumiewania się w języku polskim jest pierwszoplanowym czynnikiem aktywnej partycypacji w edukacji szkolnej. Uwzględnianie specjalnych potrzeb edukacyjnych imigrantów, uchodźców i reemigrantów (a także innych grup dzieci) wiąże się z koniecznością indywidualizowania treści kształcenia, wymogów szkolnych oraz procesu oceniania cząstkowego i końcowego. Niezwykle istotne jest także wspieranie dzieci w zakresie wyrównywania zaległości edukacyjnych, tak aby zapobiegać pogłębianiu się trudności, drugoroczności oraz ekskluzji edukacyjnej i społecznej. Wiele dzieci z doświadczeniem migracji nie byłoby w stanie poradzić sobie z realizacją podstawy programowej, gdyby nie uczestniczyły w spotkaniach wyrównawczych z wybranych przedmiotów. Obowiązujące prawodawstwo stwarza możliwość prowadzenia zajęć wyrównawczych z różnych przedmiotów.

Jednym z priorytetów współczesnej edukacji jest rozwiązanie kwestii przygotowania dzieci z doświadczeniem migracji do pełnej partycypacji w życiu placówki oraz

całego społeczeństwa. Obecność dzieci z doświadczeniem migracji w przestrzeni edukacyjnej powinna być dla pedagogów i nauczycieli szansą, a nie obciążeniem. Umożliwia zaznajomienie się z innymi kulturami i językami, rozbudzenie ciekawości poznawczej, otwarcie się na bogactwo różnorodności i w tym kontekście rozwijanie własnej tożsamości. Stwarza także okazję do ciągłego kształcenia kompetencji międzykulturowych i uczenia się pokojowego koegzystowania w zróżnicowanym społeczeństwie. Z tych też względów należy bacznie przeanalizować działania nauczycieli dotyczące pracy z dziećmi z doświadczeniem migracyjnym.

W odniesieniu do omawianego dokumentu ministerialnego nasuwa się pytanie: Co może oznaczać brak wskazań w zakresie ewaluacji i monitorowania? Otóż brak takich wyraźnych wskazań w wyznaczonych kierunkach polityki oświatowej państwa oznacza, że kuratorzy oświaty będą kierować się standardami wymagań opisanymi w stosownym rozporządzeniu MEN⁷. Natomiast dyrektorzy szkół i placówek oświatowych powinni kierować się najistotniejszymi problemami, które są w danym momencie najważniejsze dla sprawnego funkcjonowania placówki oświatowej. Ponadto świadczy to o pełnym wdrażaniu założeń nowego nadzoru pedagogicznego w placówkach⁸.

Uwzględnienie w planowaniu działań placówki wytycznych zawartych w kierunkach polityki oświatowej państwa pozwoli na racjonalną i w miarę możliwości bezkolizyjną pracę w nowym roku szkolnym. ▮

PRZYPISY:

- 1 Pismo Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 czerwca 2024 r. nr DKOTC-WNP.4092.3.2024.AMA. Podstawę prawną takiego działania stanowi art. 60 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z dnia 16 maja 2024 r., poz. 737; t.j. z dnia 21 marca 2024 r.).
- 2 Wilk B., Nauczyciel wychowania fizycznego w promocji i doskonaleniu zdrowia uczniów, w: Nitecka-Walerych A. (red.), *Kultura fizyczna i zdrowie w kształceniu zintegrowanym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2007.
- 3 Namysłowska I., *Zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży w Polsce – stan rozwoju opieki psychiatrycznej i zadania na przyszłość*, „Postępy Nauk Medycznych”, t. XXVI, nr 1, 2016.
- 4 Wolny B., *Edukacja zdrowotna w szkole. Poradnik dla dyrektorów szkół i nauczycieli*, ORE, Warszawa 2019.
- 5 Pediatric Basic Life Support – z języka angielskiego to procedura ratunkowa, której celem jest zapobieganie anoksycyjnemu uszkodzeniu mózgu poprzez wspomaganie powrotu spontanicznego krążenia i oddychania w przypadku zatrzymania akcji serca. Obejmuje kilka kroków, które należy wykonywać jeden po drugim w dokładnie określonej kolejności. To ważne nie tylko ze względu na prawidłowość postępowania, ale też by wykonywać je automatycznie, bez zastanawiania się „co teraz?”.
- 6 Artykuł 1 pkt 3 ustawy Prawo oświatowe – ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z dnia 12 maja 2023 r., poz. 900; t.j. z dnia 10 marca 2023 r.).
- 7 Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek (Dz. U. z dnia 9 grudnia 2020 r., poz. 2198; t.j. z dnia 17 listopada 2020 r.).
- 8 Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz. U. z dnia 4 stycznia 2024 r., poz. 15; t.j. z dnia 27 grudnia 2023 r.).